УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЙ

В. А. Довженко,
кандидат економічних наук, доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет
dovzhenkova@gmail.com

Розглянуто основні соціально-економічні проблеми сільських радіоактивно забруднених територій Житомирщини. Вивчено пріоритетні напрями сільського розвитку та обґрунтовано концептуальні підходи до управління сільським розвитком в умовах радіоактивно забруднених територій.

Ключові слова: сільський розвиток, управління, радіоактивне забруднення.

На сучасному етапі для сільських територій, що зазнали радіоактивного забруднення, характерним є погіршення демографічної ситуації, занепад економічної та соціальної сфер, недостатність заходів з вирішення екологічних проблем. Все це зумовлює вимирання сільського населення та вимагає розробки концептуальних підходів до управління сільським розвитком на території радіоактивного забруднення.

Питання сільського розвитку, як процесу внаслідок якого покращується якість життя та добробут сільського населення, висвітлені у працях О. М. Бородіної, Т. О. Зінчук, О. Л. Попової, І. В. Прокопи, П. Т. Саблука, В. Я. Цибуляка, В. В. Юрчишина [1-3] та ін. Проте, сільський розвиток на території радіоактивного забруднення обумовлений довготривалим впливом екологічного чинника та глибокими деструктивними порушеннями соціально-

економічних процесів, що вимагає проведення окремого дослідження.

Метою дослідження є вивчення передумов сільського розвитку та його особливостей на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення і обґрунтування основних напрямів управління цим процесом.

Територія радіоактивного забруднення охоплює 2163 сільських населених пункти, де проживає близько 2,4 млн. осіб. В результаті соціологічного дослідження було встановлено, що третина сільських жителів на території радіоактивного забруднення Житомирської області отримують середньомісячний дохід від 1,0 до 1,5 тис. грн. в розрахунку на одну особу та лише 10,5 % сільських сімей мають доходи від 2,0 до 5,0 тис. грн., що є найвищим показником.

Основною проблемою сільських радіоактивно забруднених територій є занепад виробництва, що зумовлює високий рівень безробіття. Водночас, високим є рівень неформальної зайнятості сільського населення, так близько 40 % респондентів зазначили, що отримують доходи від реалізації продукції вирощеної в підсобних господарствах та лісового походження. Основними роботодавцями на території радіоактивного забруднення є підприємства лісового господарства (70,5 % відповідей респондентів) та бюджетної сфери (43,8 %), а показник працевлаштування безробітних не перевищує 40 %.

Не менш відчутними є проблеми руйнування об'єктів виробничої інфраструктури, незадовільні житлово-побутові умови, низька якість послуг галузей освіти, охорони здоров'я і культури, недостатність ініціативних та креативних кадрів з питань розвитку територій.

Покращення якості життя та добробуту сільського населення на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення безпосередньо залежить від моделі управління сільським розвитком, яка буде враховувати потужний при-

родний та людський потенціал і наявні соціально-економічні та екологічні проблеми у віддалений після аварії період (рис. 1).

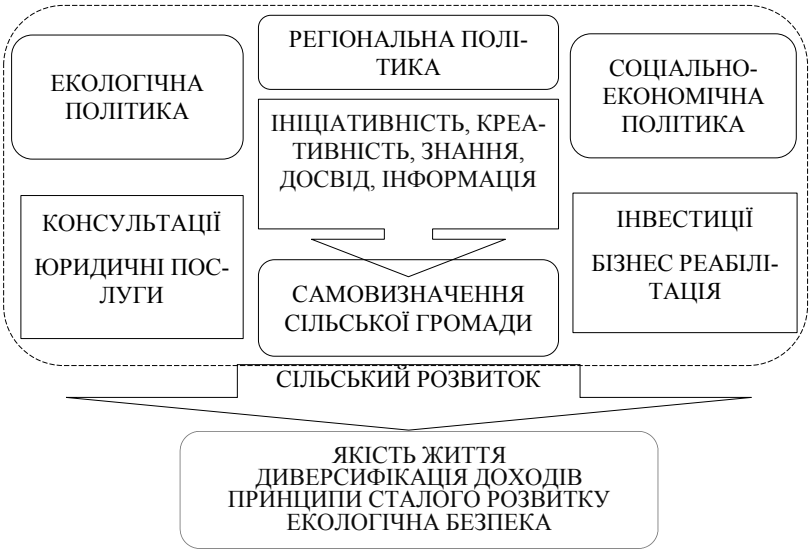

Рис. 1. Структурно-логічна схема концептуальної моделі сільського розвитку на території, що зазнала радіоактивного забруднення

Джерело: розроблено автором.

Так, пріоритетним завданням сільського розвитку на сучасному етапі є перегляд зон радіоактивного забруднення та відновлення виробничих, економічних і соціальних відносин. Модель бізнес реабілітації територій радіоактивного забруднення має базуватись на принципах соціальної відповідальності бізнесу, який поряд із створенням суспільного продукту дбає про високий рівень життя сільських жителів, задоволення соціальних потреб та екологічну безпеку. Роль держави полягає у реалізації відповідних заходів екологічної, соціально-економічної та регіональної по-

літики, що передбачають створення дієвої системи моніторингу та інформування про радіологічний стан, формування сприятливого інвестиційного клімату і розширення фінансових можливостей місцевих органів влади. Об'єднуючим чинником є процес самовизначення сільської громади та її самоорганізації.

Отже, основними проблемами сільських громад на території радіоактивного забруднення є: низький рівень, висока диференціація та нестабільність доходів; занепад виробництва, руйнування виробничої та соціальної інфраструктури; низький рівень ініціативності, креативності й освіченості кадрів місцевого врядування. Модель управління розвитком сільських радіоактивно забруднених територій має базуватись на поєднанні самовизначеності та самоорганізації місцевих громад із дієвими заходами державної політики у сфері екології, соціально-економічного та регіонального розвитку.

Список використаних джерел:

1. Політика сільського розвитку на базі громад в Україні: наукова доповідь / за ред. О. М. Бородіної, І. В. Прокопи, О. Л. Попової; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2015. – 70 с.

2. Презентації конференції «Перспективи сталого сільського розвитку в Україні» / Національний екологічний центр України. – Джерело доступу: http://necu.org.ua/prezentatsii-konferentsii-perspektyvy-staloho-silskoho-rozvytku-v-ukraini/

3. Цибуляк В. Я. Інституційні засади сільського розвитку в Україні: науково-прикладний аспект: моногр. / В. Я. Цибуляк. – К.: ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України», 2014. – 272 с.